

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Eerste Kamer
de Staten-Generaal
Binnenhof 22
2513 AA DEN HAAG

**Directoraat-generaal
Bedrijfsleven & Innovatie**
Directie Topsectoren en
Industriebeleid

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
0000001003214369000

T 070 3798911 (algemeen)
F 070 3786100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ezk

Datum 14 mei 2019
Betreft Beantwoording nadere vragen inzake de bijdragen van buitenlandse
bedrijven aan de Nederlandse economie

Ons kenmerk
DGBI-TOP / 19110513

Bijlage(n)
1

Geachte Voorzitter,

Hierbij stuur ik u de antwoorden op de vragen van de vaste commissie voor
Economische Zaken en Klimaat/Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit¹ naar
aanleiding van mijn antwoorden op uw brief over mijn brief over de bijdrage van
buitenlandse bedrijven aan onze economie². Er zijn vragen gesteld door de leden
van de fracties van de SP en de Partij voor de Dieren. De leden van de
GroenLinks-fractie sluiten zich aan bij deze vragen.

Eric Wiebes
Minister van Economische Zaken en Klimaat

¹ Kamerstuk 164295.02u, 5 april 2019

² Kamerstuk 32637

1

De leden van de SP-fractie vragen om een nadere beschouwing waarin de positie van het 'autochtone' bedrijfsleven en de vermeende voordelen voor Nederlandse bedrijven van een nog grotere toestroom van buitenlandse investeerders over het voetlicht worden gebracht. Aanvullend vragen deze leden hoe het zit met de kapitaalvlucht uit Nederland: waarom Nederlandse bedrijven in zo'n grote mate investeren in het buitenland en waarom Nederlandse bedrijven niet meer in Nederland investeren, met name bijvoorbeeld in R&D?

Antwoord

In de brief aan uw Kamer van 18 december 2018³ heb ik de ambities van het kabinet voor onze economie geschetst. Het kabinet heeft als doel gesteld dat Nederland op sociaal, economisch, klimaat en digitaal gebied de Europese koploper wordt. Alle typen bedrijven kunnen hieraan bijdragen, ongeacht de omvang van het bedrijf, de leeftijd van het bedrijf en of het een Nederlands of buitenlands bedrijf betreft. De verschillende typen bedrijven moeten we niet als tegenstelling zien. Ze kunnen elkaar juist versterken.

Dat deze versterking plaatsvindt, komt onder meer tot uiting in de hoge positie van Nederland op gerenommeerde ranglijsten die wat zeggen over de innovatie- en concurrentiekracht van landen. Het Nederlandse bedrijfsleven in den brede is internationaal vergeleken productief. Bovendien zijn er volgens het CPB⁴ geen aanwijzingen dat de productiviteit van koplopers in Nederland sneller toeneemt dan die van de volgers.

De brief van 18 december 2018 ging specifiek over het acquisitiebeleid van het kabinet en in dat verband is ingegaan op de bijdrage van buitenlandse bedrijven aan onze economie. Daarbij is onder meer aangegeven dat buitenlandse bedrijven bijdragen aan kennispillovers. De theoretische en empirische literatuur leert ons dat R&D door kennispillovers resulteert in maatschappelijke baten die groter zijn dan de private baten.⁵

Met betrekking tot investering van Nederlandse bedrijven in het buitenland is het goed om te benadrukken dat Nederland een open economie is waarin internationale handels- en investeringsstromen in verhouding tot de omvang van de economie een relatief grote omvang hebben. Door voortgaande internationalisering zijn deze in de loop van de jaren gegroeid. Dat in Nederland sprake zou zijn van een kapitaalvlucht, herken ik niet. De investeringen van bedrijven in vaste activa zijn in verhouding tot het bbp redelijk stabiel in Nederland en qua niveau in lijn met het EU-gemiddelde, zoals bijvoorbeeld Eurostat-gegevens tonen.⁶

³ Kamerstuk 32637, I

⁴ CPB Notitie: Meijerink et al (2018), Geen divergentie in productiviteit van koplopers en volgers in Nederland, ESB Jaargang 103 (4765) 13 september 2018

⁵ Zie voor een overzichtartikel Hall, B.H., J. Mairesse en P.A. Mohnen (2009) Measuring the returns to R&D. Working Paper, 15622. Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research

⁶ Eurostat Database, Tables by Themes, Investments by institutional sectors, <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Verder blijkt uit informatie die mij van het CBS bekend is dat het aantal Nederlandse ondernemingen dat in het buitenland investeert relatief klein is: ongeveer 1 procent van de Nederlandse ondernemingen heeft één of meerdere deelnemingen in het buitenland.⁷

Uit cijfers blijkt wel dat de financiering van R&D in het buitenland door in Nederland gevestigde bedrijven relatief sterk groeit. Een verklaring hiervoor is dat bedrijven voor het 'development'-deel van R&D vooral kiezen voor locaties met marktkansen, vaak in landen met snelgroeiende economieën zoals in Azië.⁸ Deze groeiende uitstroom van R&D-financiering vanuit Nederland naar het buitenland onderstreept het belang om het R&D-vestigingsklimaat in Nederland te versterken. Daarom is in de brief van 18 december jl. over het acquisitiebeleid van dit kabinet ook een focus gelegd op het aantrekken van buitenlandse R&D-investeringen.

2

De leden van de SP-fractie hebben vragen gesteld bij de stelling dat buitenlandse bedrijven de (in)flexibiliteit van de arbeidsmarkt als knelpunt ervaren. Zij geven hierbij aan dat de eerder door mij geciteerde monitor vestigingsklimaat van de Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA) een ander beeld schets dan het E&Y-rapport over het Nederlandse vestigingsklimaat. De leden van de SP-fractie horen graag hoe ik de verschillen tussen het 'EY-Rapport' en 'NFIA-Monitor' waardeer en of ik het met de leden eens ben dat ik in mijn eerdere brieven de conclusies in het EY-rapport niet geheel tot hun recht liet komen?

Antwoord

De leden van de SP-fractie concluderen terecht dat er aan het EY-rapport over het Nederlandse vestigingsklimaat en de monitor van NFIA verschillende methodieken ten grondslag liggen. Het rapport van EY baseert zich op een enquête onder buitenlandse bedrijven terwijl de monitor van NFIA is opgesteld op basis van bestaande bronnen en rapporten, zoals de OESO. De monitor van NFIA geeft een beeld van hoe het Nederlandse vestigingsklimaat zich verhoudt tot dat in zeven ons omringende landen. Deze vergelijking wordt gemaakt op een zevental locatiefactoren. Mede gezien het verschil in methodiek en de gekozen opzet is het niet vreemd dat er verschillen zijn tussen het EY-rapport en de NFIA-monitor, maar dat hieruit verschillende beelden komen herken ik niet. Het algemene beeld komt in grote lijnen overeen. Zo geeft de EY-monitor aan dat de kwaliteit van leven, de logistieke infrastructuur en het opleidingsniveau van werknemers de drie sterkste punten van het Nederlandse vestigingsklimaat zijn. Dit komt overeen met het beeld uit de NFIA-monitor die stelt dat Nederland, ten opzichte van de zeven ons omringende landen, op de eerste plek staat op de subfactor kwaliteit van leven en, net na Zwitserland, op plek twee op de subfactor infrastructuur. Ook komt uit de NFIA-monitor de goed opgeleide beroepsbevolking als een sterk punt van Nederland naar voren. Tot slot noemt EY in haar rapport de arbeidskosten, flexibiliteit arbeidswetgeving en fiscaal klimaat als 'de drie zwakste punten' van het Nederlandse vestigingsklimaat. Ook dat strookt met het beeld van de NFIA-

⁷ CBS (2017), Directe buitenlandse investeringen en handel – een schets

⁸ Rathenau (2015), Steeds meer R&D geld naar het buitenland', Het Bericht, 2015, nummer 1

monitor die stelt dat arbeid en fiscaliteit de subfactoren zijn die het meeste aandacht behoeven.

Ons kenmerk
DGBI-TOP/19110513

Daarnaast vragen de leden van de SP-fractie specifiek naar de (in)flexibiliteit van de arbeidsmarkt die buitenlandse bedrijven als knelpunt ervaren. Het vestigingsklimaat is opgebouwd uit een veelvoud aan factoren. Dit geldt zeker voor de vestigingsklimaatfactor arbeid die is opgebouwd uit verschillende subfactoren. Zo gaat het bij arbeid onder meer om de beschikbaarheid van talent, het opleidingsniveau van de beroepsbevolking, de arbeidskosten en de flexibiliteit van de arbeidswetgeving. In de brief aan uw Kamer van 18 december jl. is expliciet ingegaan op voldoende beschikbaarheid van geschikt personeel omdat dit, zoals de leden van de SP-fractie ook terecht opmerken, een belangrijk aandachtspunt in ons vestigingsklimaat is.

Maar voldoende beschikbaarheid van geschikt personeel is niet het enige aandachtspunt bij de factor arbeid is. Mede op basis van de laatste Global Competitiveness Index van het World Economic Forum heb ik ook de flexibiliteit van de arbeidsmarkt als aandachtspunt benoemd. In het rapport van EY worden de (hoge) arbeidskosten als het zwakste punt van het Nederlandse vestigingsklimaat genoemd, gevolgd door flexibiliteit in de arbeidswetgeving op plek twee. De flexibiliteit van de arbeidswetgeving wordt dus wel degelijk als een aandachtspunt beschouwd door buitenlandse bedrijven. Zoals de leden van de SP-fractie terecht opmerken, wordt anderzijds door 50% van de geënquêteerden de flexibiliteit van de arbeidswetgeving juist als een sterk punt gezien. Dit punt staat op plek 10 van de sterke punten van ons vestigingsklimaat. Voor mij valt deze ogenschijnlijke tegenstelling te verklaren doordat, zoals eerder aangegeven in de brief van 18 december jl., "het" ideale vestigingsklimaat niet bestaat. Per bedrijf en investering kan de aantrekkelijkheid van een vestigingsklimaatfactor verschillen. Zo kent Nederland binnen de OESO een van de strengste vormen van ontslagbescherming⁹. Maar bieden onze wetten en regels ook rust en zekerheid. Daarnaast is vestigingsklimaat ook altijd relatief en is de waardering dus ook afhankelijk ten opzichte van welk land je een vergelijking maakt. Al met al vind ik, op basis van de beschikbare rapporten op gebied van vestigingsklimaat zoals in paragraaf 3.1 van de brief van 18 december jl. uiteengezet, de uitspraak dat de flexibiliteit van de arbeidsmarkt een aandachtspunt is in ons vestigingsklimaat gerechtvaardigd.

3

De leden van de SP-fractie vragen, mede naar aanleiding van mijn eerdere antwoord dat het uitermate complex is om op basis van objectieve criteria "het" effectieve tarief van een land vast te stellen, een toelichting hoe het mogelijk is dat de OESO in haar database gewoon de statutaire en effectieve voet voor de OESO-lidstaten naast elkaar geeft?

Antwoord

De leden van de SP-fractie verwijzen naar de database van de OESO die de statutaire en effectieve voet voor OESO-lidstaten naast elkaar geeft. Zij vragen

⁹ O ECD, Employment Outlook 2013

hoe dit mogelijk is. Ik neem aan dat de leden van de SP verwijzen naar de OESO's "Corporate Tax Statistics Database" en het bijbehorende rapport.¹⁰ Zoals ik in mijn brief van 14 maart 2019 heb aangegeven, kunnen de uitkomsten van zulke onderzoeken sterk worden beïnvloed door de gebruikte gegevens en de keuze van berekeningsmethode. Ten aanzien van het door de leden van de SP-fractie aangehaalde OESO-rapport is in een eerdere brief aan de Tweede Kamer¹¹ bijvoorbeeld aangegeven dat fiscale stimuleringsmaatregelen voor onderzoek en ontwikkeling en intellectuele eigendomsrechten niet zijn meegenomen in de OESO-berekening van het effectieve tarief. Dergelijke tegemoetkomingen kunnen het effectieve tarief van belastingplichtigen die er een beroep op doen, verlagen. Andere onderzoeken naar effectieve tarieven maken andere keuzes in de gebruikte gegevens en berekeningsmethode en geven zodoende andere uitkomsten. Het is uitermate complex om op basis van objectieve criteria "het" effectieve tarief van een land vast te stellen. Daarom is het ook moeilijk om algemene conclusies te trekken over een berekend gemiddeld effectief belastingtarief in een land en de verschillen ten opzichte van het statutaire tarief.

4

De leden van de SP-fractie hebben nadere vragen gesteld over de rol van NFIA in de contacten van buitenlandse bedrijven met de Belastingdienst. Zij vragen bijvoorbeeld of de dienstverlening van de NFIA verder gaat dan het doorgeven van het telefoonnummer van de Belastingdienst. En als die verder gaat, hoe ver gaat die dan? Begeleidt de NFIA de investeerder tijdens bezoeken aan, of tijdens gesprekken met, de Belastingdienst? Wijst de NFIA de investeerders gevraagd en ongevraagd op de rullingpraktijk?

Antwoord

In de eerdere twee brieven¹² aan uw Kamer heb ik het belang van buitenlandse bedrijven voor de Nederlandse economie en de rol van de NFIA bij de acquisitie van deze bedrijven toegelicht. De NFIA helpt en adviseert buitenlandse bedrijven in alle fasen van het opzetten en/of uitbreiden van die activiteiten. Die betrokkenheid en hulp draagt bij aan de slagingskans dat deze bedrijven ook werkelijk in Nederland investeren. In de werkzaamheden van de NFIA is de bestaande Nederlandse wet- en regelgeving leidend.

NFIA informeert de potentiële buitenlandse investeerders over de voordelen van het Nederlandse vestigingsklimaat. Deze ondersteuning kan gaan over het uitzoeken van vragen over de nodige energiebehoefte voor een vestiging, maar ook over de aansluiting op het spoor- of wegennet of over het geldende arbeidsrecht of pensioenafspraken in ons land. Hierbij verwijst de NFIA in voorkomende gevallen door naar experts op bepaalde gebieden, bijvoorbeeld bij de Kamer van Koophandel, toezichthouders, de Douane of de Belastingdienst. Incidenteel begeleidt NFIA bedrijven naar kennismakingsgesprekken met experts tijdens kennismakingsrondes door Nederland.

¹⁰ <http://www.oecd.org/tax/tax-policy/corporate-tax-statistics-database-first-edition.pdf>

¹¹ Kamerstuk 31 369, nr. 14

¹² Kamerstuk 32637, I. en Kamerstuk 32637 J.

De NFIA speelt geen rol bij het afgeven van rulings. Indien (potentiële) investeerders specifieke fiscale vragen hebben of zekerheid wensen over hun situatie, dan kan de NFIA hen in contact brengen met de bevoegde inspecteur van de Belastingdienst. Ook bij contacten met de Belastingdienst komt het voor dat de NFIA een bedrijf op verzoek van dat bedrijf begeleidt tijdens een kennismakinggesprek. Bij het inhoudelijke deel van dit gesprek speelt de NFIA geen rol. Het gesprek over de fiscale wet- en regelgeving wordt gevoerd door de inspecteur van de Belastingdienst en het bedrijf en/of diens fiscale adviseur. Ook het eventueel vervolgtraject speelt zich af tussen de Belastingdienst en het bedrijf en/of diens fiscale adviseur, ook hier speelt de NFIA geen rol.

5

De leden van de Partij van de Dieren-fractie vragen of bij de selectie van buitenlandse bedrijven ook rekening wordt gehouden met bijvoorbeeld onethische bedrijfsvoering of het gebruik van grondstoffen die schadelijk zijn voor de natuur (zoals palmolie). En zo ja, of dat een reden is om een bedrijf niet naar Nederland te halen? Ook vragen deze leden hoe ik wil voorkomen dat bedrijven met een schadelijke impact op klimaat, natuur en mensenrechten naar Nederland komen of hun vestigingen in Nederland kunnen uitbreiden. En tot slot vragen deze leden, of ik bereid ben die bedrijven uit te sluiten van vestiging of uitbreiding in Nederland?

Antwoord

Het uitgangspunt in het acquisitiebeleid van dit kabinet is dat alle bedrijven met reële economische activiteiten die een positieve bijdrage leveren aan onze economie welkom zijn in Nederland. Met de nieuwe focus in het acquisitiebeleid zoals beschreven in de brief aan uw Kamer van 18 december jl., bijvoorbeeld de focus op investeringen die bijdragen aan de verduurzaming van de Nederlandse economie en het aantrekken van buitenlandse R&D-activiteiten met name waar deze bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke uitdagingen en de ontwikkeling van sleuteltechnologieën, brengt het kabinet haar acquisitie-inspanningen meer in lijn met het MVO-gedachtegoed.

Nederland sluit uiteraard bedrijven uit die niet aan wet- en regelgeving voldoen. Bedrijven die zich in Nederland vestigen moeten zich aan de Nederlandse wet houden, wat betekent dat bedrijven met activiteiten in Nederland moeten voldoen aan de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen waarbij onder meer gekeken wordt naar de impact op milieu en mensenrechten.

Daarnaast worden buitenlandse bedrijven die zich in Nederland vestigen, net zoals Nederlandse bedrijven, gestimuleerd bij hun activiteiten buiten Nederland, en hun buitenlandse ketenpartners, rekening te houden met de effecten van hun activiteiten op mens en milieu. Dit gebeurt onder meer via de wet niet-financiële informatie, de IMVO convenanten en de transparantiebenchmark.